

[AccueilRevenir à l'accueilCollectionBoite_023 | Notes de la fin de sa vie pour ses derniers livres.CollectionBoite_023-9-chem | Plutarque. ItemConjugalia praecepta. Sexe et disputes](#)

Conjugalia praecepta. Sexe et disputes

Auteur : Foucault, Michel

Présentation de la fiche

Coteb023_f0415

SourceBoite_023-9-chem | Plutarque.

LangueFrançais

TypeFicheLecture

RelationNumérisation d'un manuscrit original consultable à la BnF, département des Manuscrits, cote NAF 28730

Références éditoriales

Éditeuréquipe FFL (projet ANR *Fiches de lecture de Michel Foucault*) ; projet EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle).

Droits

- Image : Avec l'autorisation des ayants droit de Michel Foucault. Tous droits réservés pour la réutilisation des images.
- Notice : équipe FFL ; projet EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle).
Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR).

Notice créée par [équipe FFL](#) Notice créée le 19/03/2021 Dernière modification le 23/04/2021

ἀνδρὶ ποιεῖν πρὸς ἑαυτὴν, τὴν δὲ μητρὸς μὴ περισπᾶν μηδὲ ἐλαττοῦν.

36. Τοὺς υἱοὺς δοκοῦσι μᾶλλον ἀγαπᾶν αἱ μητέρες, ὡς δυναμένους αὐταῖς βοηθεῖν, οἱ δὲ πατέρες τὰς θυγατέρας, ὡς δεομένας αὐτῶν βοηθούτων· ἴσως δὲ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς ἀλλήλους ὁ ἕτερος τὸ μᾶλλον οἰκείον τῷ ἑτέρῳ βούληται μᾶλλον ἀσπαζόμενος καὶ ἀγαπῶν φανερὸς εἶναι. Καὶ τοῦτο μὲν ἴσως διάφορόν ἐστιν, ἐκείνο δὲ ἀστείον, ἂν ἡ γυνὴ μᾶλλον ἀποκλίνασα τῇ τιμῇ πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ ἀνδρός, ἢ τοὺς ἑαυτῆς, βλέπῃται· καὶ τι λυπῆται, πρὸς ἐκείνους ἀναφέρουσα, τοὺς δὲ αὐτῆς λανθάνουσα. Ποιεῖ γὰρ καὶ τὸ πιστεύειν δοκεῖν, πιστεύεσθαι, καὶ τὸ φιλεῖν, φιλεῖσθαι.

37. Τοῖς περὶ τὸν Κύρον Ἑλλησι παρήγγειλαν οἱ στρατηγοὶ, τοὺς πολεμίους, ἔαν μὲν βοῶντες ἐπίωσι, δέχεσθαι μετὰ σιωπῆς· ἂν δὲ ἐκείνοι σιωπῶσιν, αὐτοὺς μετὰ βοῆς ἀντεξελαύνειν. Αἱ δὲ νοῦν ἔχουσαι γυναῖκες ἐν ταῖς ὀργαῖς τῶν ἀνδρῶν, κεκραγόντων μὲν ἡσυχάζουσιν, σιωπῶντας δὲ προσλαλοῦσαι καὶ παραμυθούμεναι καταπραΰνουσιν.

38. Ὀρθῶς ὁ Εὐριπίδης αἰτιᾶται τοὺς τῇ λύρα χρομένους παρ' οἶνον· ἔδει γὰρ ἐπὶ τὰς ὀργὰς καὶ τὰ πένθη μᾶλλον τὴν μουσικὴν παρακαλεῖν, ἢ προσεκλίειν τοὺς ἐν [ταῖς] ἡδοναῖς ὄντας. Νομίζετε οὖν ὑμεῖς, ἀμαρτάνειν τοὺς ἡδονῆς ἕνεκα συγκαθεύδοντας ἀλλήλοις, ὅταν δὲ ἐν ὀργῇ τινι γίνονται καὶ διαφορᾶ, χωρὶς ἀναπαυομένων, καὶ μὴ τότε μάλιστα τὴν Ἀφροδίτην παρακαλοῦντας, ἱατρὸν οὖσαν τῶν τοιοῦτων ἀρίστην· ὡς πού καὶ ὁ ποιητὴς διδάσκει, τὴν Ἥραν ποιῶν λέγουσαν·

Καί σφ' ἄκριτα νεῖκεα λύσω
εἰς εὐνὴν ἀνέσασα δμωθῆναι φιλότῃτι.

39. Αἰεὶ μὲν δεῖ καὶ πανταχοῦ φεύγειν τὸ προσκρούειν τῷ ἀνδρὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τῇ γυναικὶ τὸν ἀνδρα, μάλιστα δὲ φυλάττεσθαι τοῦτο ποιεῖν ἐν τῷ συναναπαύεσθαι καὶ συγκαθεύδειν. Ἡ μὲν γὰρ ὠδίνουσα καὶ δυσφοροῦσα πρὸς τοὺς κατακλίνοντας αὐτὴν ἔλεγε, Πῶς δ' ἂν ἡ κλίνη ταῦτα θεραπεύσειεν, οἷς ἐπὶ τῆς κλίνης περιέπεσον; Ἄ δὲ ἡ κλίνη γεννᾷ διαφορὰς καὶ λοιδορίας καὶ ὀργὰς, οὐ βράδιόν ἐστιν ἐν ἄλλῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ διαλυθῆναι.

40. Ἡ Ἑρμιόνη δοκεῖ τι λέγειν ἀληθές, λέγουσα·

Κακῶν γυναικῶν εἰσοδοί μ' ἀπόλεσαν.

Τοῦτο δ' οὐχ ἀπλῶς γινόμενόν ἐστιν, ἀλλ' ὅταν αἱ πρὸς τοὺς ἀνδρας διαφοραὶ καὶ ζηλοτυπία ταῖς τοιαύταις γυναιξὶ μὴ τὰς θύρας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀκοὰς ἀνοίγῃσι. Τότε οὖν δεῖ μάλιστα τὴν νοῦν ἔχουσαν ἀποκλείειν τὰ ὄσα, καὶ φυλάττεσθαι τὸν ψιθυρισμὸν, ἵνα μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ γένηται· καὶ πρόχειρον ἔχειν τὸ τοῦ Φιλίππου· λέγεται γὰρ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν φίλων παροξυνόμενος ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας, ὡς εὖ πάσγοντας καὶ κακῶς αὐτὸν λέγοντας, εἰπεῖν, Τί οὖν, ἂν καὶ κακῶς ποιῶμεν αὐτούς; Ὅταν οὖν αἱ διαβάλλουσαι λέγωσιν, ὅτι λυπεῖ σε φι-

culiarem sibi mariti conciliet benevolentiam, eam qua is matrem prosequitur non avertat aut deminuat.

XXXVI. Filios matres magis amare videntur, quod ab his se adjuvari posse putant: filias patres, ut suo praesidio indigentes: et qui se mutuo honore afficiunt, operam dant ut quod alteri maxime familiare est, id alter gratum habere, eoque apprime se delectari praese ferat. Verum id fortasse aliquid diversitatis habet. Illud scitum est, si mulier mariti parentibus conspiciatur plus honoris tribuere quam suis, et si quid molestum accidit, suos id celans ad viri deferat parentes: fidem enim nobis paramus apud eos, quibus nos confidere ostendimus, et amorem apud eos, quos diligere credimus.

XXXVII. Cyri militibus Graecis duces mandaverunt, ut hostes cum vociferatione irruentes taciti exciperent, tacentibus autem eis ipsi sublato clamore occurrerent. Prudentes itidem matronae viris ex ira vociferantibus tacent, silentes alloquio demitigant.

XXXVIII. Recte Euripides incusat eos qui Iyra uterentur ad vini potum: erat enim musica ad sedandas iras luctusque potius vocanda, quam ad evandandum eos qui jam ante erant in voluptate. Vos quoque existimate perperam conjuges facere, qui voluptatis percipiendae gratia concumbunt, cum vero aliquid irae et dissidii obortum est, secubant, neque tum potissimum Venerem advocant, quae his malis optime solet mederi: quod et Homerus alicubi docet, Junoni hunc sermonem tribuens:

Dissidiis quorum longis imponere finem,
et thalami insueti jam dudum jungere nexu
constitui.

XXXIX. Semper quidem et ubique locorum caevendae sunt conjugibus offensiones mutuae, maxime autem ne in concubitu incidant opera danda. Quaedam cum urgeretur doloribus partus instantis, reclinantibus ipsam in lectum dixit: *Et qui possit mederi lectus his malis, in qua in lecto incidit?* sed quae in lecto nascuntur dissensiones, jurgia, irae, difficulter possunt alio loco et tempore aboleri.

XL. Hermiones videtur verum esse hoc verbum:

Me perdidit ad me ventitando mulieres malae;

verum id non simpliciter fit, sed cum discordiae et obtreccationes adversus maritos talibus mulieribus non fores duntaxat, sed aures etiam patefaciunt. Itaque tunc maxime quae sapit aures occludet susurris istis, ne ignis igni addatur: habebitque in promptu Philippi illud, qui fertur amicus in Graecos eum concitantibus, quod beneficiis ab ipso affectos maledicere ei dicerent, respondisse. *Quid ergo agent, si male ipsi fecero?* et cum mulierculae calumniatrices dicent, *Amantem sui*

